

Motion till riksdagen

1986/87:Sk139

Lars Werner m. fl. (vpk)

En tillfällig förmögenhetskatt för
livförsäkringsbolag, m. m. (prop. 1986/87:61)

Sammanfattning

I motionen bemöter vänsterpartiet kommunisterna kritiken mot en engångsskatt och realränteskatt. Vi har gjort en grundlig genomgång och gör den bedömningen att skatten inte kommer att menligt inverka på de kollektiva pensionerna varför vi stödjer det framlagda förslaget.

Vi föreslår att den föreslagna engångsskatten även skall omfatta pensionsavsättningar som gjorts inom företag genom s. k. kontoavsättning.

Vi motsätter oss också att den s k placeringsplikten upphävs och vill att riksdagen skall göra ett uttalande för ett bibehållande.

I motionen läggs också fram förslag om införande av en realränteskatt med ett i förhållande till utredningsförslaget breddat skatteunderlag. En sådan skatt skulle innebära en nödvändig likviditetsindragning för fördelningspolitiska åtgärder.

Bakgrund

Hösten 1984 ingick regeringen och vpk:s riksdagsgrupp en uppgörelse varibl. a. ingick att låta utreda "en beskattning av finansinstitutens ränteinkomster till den del som överstiger en viss del av realräntenivån."

Förslaget kom från vpk mot bakgrund av en hög realränta och stora realvinster. Avsikten var att efter dansk förebild införa en beskattning av dessa orimligt stora realräntevinster och medverka till en rättvisare fördelningspolitik.

Senare utfärdade regeringen direktiv och tillsatte en sådan överenskommen utredning. Vpk deltog inte vare sig i utarbetandet av direktiv, i tillsättandet av eller i utredningens arbete. Vpk har förordat att förslaget skulle läggas som grund för införande av en realränteskatt. Regeringen valde dock att dra tillbaka förslaget och tanken om en sådan skatt, vilket vi beklagar.

Det har i debatten påståtts att engångsskatten skulle äventyra värdesäkringens på de kollektiva pensionerna. Tilläggs pensionernas storlek och eventuella värdebeständighet fastställs genom årliga beslut och avhängigt försäkringskapitalets avkastning. För 1986 och 1987 gör dock t ex SPP bedömningen att värdesäkringens kan bibehållas.

1980 ändrade den borgerliga regeringen beräkningsgrunderna för basbeloppet inom den allmänna försäkringen. Basbeloppet skulle i fortsättningen inte justeras upp på grund av höjda energipriser. Detta innebar att värdesäkringens av kollektiva pensioner upphörde. Förslaget sändes vare sig till lagrådet eller ut på remiss.

Vpk:s utgångspunkt är att de kollektiva pensionsförsäkringarna skall vara värdesäkrade och vi gör den bedömningen att engångsskatten inte äventyrar tilläggs pensionernas värdebeständighet. Ett reellt hot mot detta är dock t ex ändrade börskonjunkturer.

Vpk:s syn på pensionssystemet

ATP, ITP och STP är olika former av tjänstepension grundad på inkomst av förvärvsarbete. Dessas uppbyggnad ger som följd att den som haft låg inkomst under sitt yrkesverksamma liv också får låg pension att leva på. Samhällets klasskillnader, som de uttrycks i inkomster, kvarstår därmed livet ut. Mot den bakgrunden reser vpk kraven om en förändring av ATP-systemet till förmån för lågavlönade. Det är främst kvinnorna som missgynnas av de gällande reglerna.

Den ekonomiska situationen för pensionärer med låg eller ingen ATP, och hit hör en stor grupp förtidspensionärer, är akut. Därför är omedelbara förbättringar nödvändiga. Höjning av kommunala bostadstillägg och pensionstillskott såsom förbättringar i den årliga uppräkningsen är förslag till åtgärder från vpk. Den s. k. värdesäkringingen av de allmänna pensionerna är bristfällig. De med de högsta pensionerna erhåller också den största pris-kompensationen. Vi förordar ett fördelningspolitiskt rättvisare system för värdesäkring och en plan som tillförsäkrar pensionärerna standardhöjning. Ett sammantaget pensionssystem som garanterar alla en god standard på ålderns höst eller vid förtidspension.

Engångsskatten

I debatten om engångsskatten och realränteskatten har mäktiga intressen engagerat sig. Främst har dessa riktat kritik mot att beskatta försäkringskapitalet. Detta har dock sin grund i att dessa intressen representerar en filosofi att kapital — av vilket slag det än må vara — utgör en egendom som inte samhället på något sätt skall blanda sig i. Att detta på något sätt tillkommit utanför samhällets engagemang.

Vissa borgerliga politiker har t. o. m. börjat tala om ett förstärkt egendomsskydd. De motsätter sig varje form av beskattning eller annan åtgärd som inkräktar på dessa "egendomar". Att dessa, på ett eller annat sätt, uppkommit genom insatser av lönearbetare som inte till fullo betalats för sin egentliga insats, förnekas av dessa kapitalets tillskyndare.

Frågan om den föreslagna engångsskatten eller andra liknande förslag måste ses ur detta perspektiv. Här kan förvisso hävdas att i detta fall är det "pensionsspararnas" pengar. Detta förhindrar dock inte att de stora kapitalintressena motsätter sig ingrepp. Orsaken står att finna i att de dels vill minska samhällets skatteinkomster och härigenom också minimera den offentliga sektorn, dels att det är just de privata kapitalintressena som nyttjar pensionsmedlen i spekulativa placeringar på börsen och i företag.

Vänsterpartiet kommunisterna har vid skilda tillfällen föreslagit engångsskatter på stora förmögenheter. Detta för att minska de stora skillnader i förmögenhet och makt som dessa representerar. Men inte bara kommunisterna har tidigare förordat denna typ av skatteindragning. Under

andra världskriget beslutade en enig riksdag om en s. k. värnskatt som innebar skatteindragningar utöver det normala att användas till försvaret. Vid samma tillfälle diskuterades även en engångsskatt på förmögenheter som dock inte kom att genomföras. Orsaken var att man sköt på frågan, och efter kriget fanns inte samma aktualitet. Men väl att märka, inget parti var emot att en sådan skatt skulle kunna införas. Ändamålet var ett annat den gången, men skatten som sådan skulle ha liknande effekter som den nu föreslagna.

Kapitalförsäkringarna

I propositionen föreslås dels att för förmögenhet som är hänförlig till kapitalförsäkringar skall 5 § uttas i tillfällig skatt, dels att värdet av kapitalförsäkringar skall beskattas vid den årliga förmögenhetstaxeringen. Vidare höjs skattesatsen från 40 % till 50 % för livförsäkringsbolag och understödsföreningar.

Vänsterpartiet kommunisterna ställer sig positiv till dessa förslag. Att värdet av en kapitalförsäkring inte hittills har ansetts utgöra beskattningsbar förmögenhet har vi vid skilda tillfällen kritiserat. Vi har även lagt förslag om åtgärder i denna riktning.

Under 1980-talet har kapitalförsäkringarna ökat kraftigt. Orsakerna till detta är flera. Inte minst har de skattemässiga fördelarna bidragit till detta. Tillväxten inom kapitalförsäkringen tillsammans med de skattemässiga fördelarna har gett stora fördelar för dem som valt att "spara" på detta sätt. De med stora förmögenheter har funnit att en del av förmögenheten och förmögenhetstillväxten har gått att "gömma" i kapitalförsäkringar. Dessa har ingått som en ingrediens i ett större skatteplaneringssammanhang.

Värdesäkring av pensionerna

I debatten om engångsskatten har kritiken riktats hårdast mot att de kollektiva pensionsförsäkringarna skall inräknas. Här har inte minst SPP visat aktivitet. Det har ifrågasatts om värdesäkring i ITP-systemet kan hållas och att skatten riskerar att minska pensionsutfallet.

Engångsskatten är en utväxt från förslaget till realränteskatt. I utredningen om en realränteskatt medverkade en representant från SPP, direktören Nils-Axel Frisk. Denne har anslutit sig i allt väsentligt till de beräkningar och underlag som kommittén lagt fram. Därför kan det finnas skäl att utgå från dessa i värderingen om vad som sannolikt kommer att hända om skatten genomförs.

Det har hävdats att SPP måste ha en real avkastning om minst 3,5 % för att klara värdesäkring enligt konsumentprisindex (KPI). Detta är möjligt, men även under år då den reala avkastningen varit lägre, t. o. m. negativ, har värdesäkring klarats. Under åren 1965 till 1985 har avkastningen inom hela sektorn för försäkringssparandet, där SPP ingår, växlat. Fram till 1970 har det varit en positiv real återbäringsränta. Under hela 1970-talet var denna negativ bortsett från ett enda år. Under 1980-talet har den åter varit positiv. Under hela denna tid har värdesäkring kunnat hållas. Endast under åren 1977, 1978 och 1981 har det behövts tillskott från parterna. Till-

skottet uppgick sammanlagt till ca 600 milj. kr. Alltså även under hela 1970-talet har, trots negativ real återbäringsränta, värdesäkringen kunnat hållas. Den årliga realavkastningen på det långsiktiga försäkringssparandet har inte vid något tillfälle under 1970-talet uppgått till det som SPP hävdar måste finnas för att kunna ge värdesäkring. Grundpensionen är som bekant garanterad i avtalet. Men även värdesäkringen tycks vara — mer eller mindre — garanterad inom ramen för premien, annars hade den inte varit så pass hög att det räckt till under dessa år.

Till detta finns det anledning att erinra om att ända sedan 1975 har s. k. ränterabatt utgått till arbetsgivarna, dvs. att premien, har rabatterats med 20 % sedan dess; alltså även under de tre år då parterna (arbetsmarknadens parter) sköt till medel.

Under 1980-talet har försäkringsbolagens realavkastning legat på en hög nivå. Under 1985 och 1986 har denna varit extremt hög, för 1986 beräknas uppmot 20 %. Denna utveckling ser inte ut att väsentligt försämrats under de närmaste åren.

Uppgången i avkastningen är givetvis även ett resultat av att lönerna hållits tillbaka, allt motiverat med en förenklad inflationsteori och med att vi måste "stärka den internationella konkurrenskraften". Detta har utnyttjats av både borgerliga och socialdemokratiska regeringar för att släppa loss kapital i företagen och återhållsamhet i lönerörelserna. Resultatet har blivit en aldrig tidigare skådad ökning av värdet och omsättningen på Stockholmsbörsen.

Det är framför allt denna marknad som tas som intäkt för värdesäkringen av de kollektiva pensionerna såväl som de individuella. När det gäller de sistnämnda har sannolikt de som tecknar sådana detta med i beräkningen, men när det avser de kollektiva måste kritik riktas. Det är oacceptabelt att en så stor del av "värdesäkringen" bygger på en förväntad förmögenhetsutveckling och avkastning av börsen. Det nu föreslagna slopandet av placeringsplikten kommer, om den genomförs, att öka inslaget av sådana placeringar. Det är mot den bakgrunden intressant att se hur de aggressiva argument angående värdesäkringen av pensionerna som framförts mot förslagen om realränteskatt och engångsskatt till stor del är försvar av en placeringsverksamhet som *ingen* kan garantera utfallet av på längre sikt.

Vår bedömning av den kapitalistiska ekonomins funktionssätt och möjligheter att leva i ett stadium av ständig expansions- och förmögenhetstillväxt ger till resultat att egentligen är pensionernas framtida värde utsatta för ett ständigt hot.

Detta ändrar inte på något sätt vår uppfattning om att det är riktigt att vid en förmögenhetstillväxt av det helt unika slag som nu skett dra in en del av detta till samhället för att underlätta reformarbetet på pensionsområdet som har en enda garanti: dvs. att de inte kommer att få del av någon som helst förmögenhetstillväxt.

En förmögenhetstillväxt, real avkastning, som överskrider behovet av värdesäkring även på lång sikt kommer inte heller ITP-pensionerna tillgodo. Detta kommer endast att ge arbetsgivarna större premierabatter, dvs. lägre premier än vad som egentligen avtalats.

Placeringsplikten

I samband med att regeringen lade förslaget om engångsskatt annonserade den också att den s. k. placeringsplikten skulle upphävas den 1 december i år. Placeringsplikten innebär att försäkringsbolagen "tvingas" placera mycket stora belopp i statsobligationer till en ränta som ligger under marknadsräntan. När nu denna placeringsplikt släpps kan de efter eget gottfinnande placera hela kapitalet på börsen med för närvarande väsentligen högre ränta (avkastning). Detta kommer att medföra att det som "går förlorat" genom engångsskatten kommer tillbaka i mångfald genom placeringsfriheten. För SPP:s del skulle detta enligt årsredovisningen innebära 500 milj. kr. enbart för 1985. Det sannolika är, vilket kommer till uttryck i olika ekonomers beräkningar, att det skulle blivit avsevärt mer.

Dessa påståenden kan illustreras med vad som skrevs i "Veckans affärer" den 23 oktober. Där stod bl. a. "vi befinner oss mitt i en revolution och färdriktningen är helt klar, säger Björn Hall, finanschef på Skandia. Med revolution menar Hall sloandet av placeringsplikten...". "Vi skall fördubbla andelen aktier av våra tillgångar, säger Per Welin, finanschef för Trygg-Hansa". "Också SPP:s finanschef Krister Herzen — från nästa sommar ny VD — väntas öka SPP:s aktieinnehav." Orsaken till denna yra står att finna lite längre ned i artikeln. "Aktier utövar tydligen en stark dragningsskraft på försäkringsbolagens finanschefer. Det beror på att aktier i högre utsträckning än obligationer väntas ge försäkringsbolagen uthållig realavkastning...".

Två dagar efter valet 1985 uttalade sig SPP:s VD Karl-Axel Linderöth i "Dagens Industri" med anledning av att det geom valutgången kunde bli aktuellt med en realränteskatt. Han sa då att en realräntebeskattnings är att föredra framför placeringsplikten. Ändå skulle en realränteskatt i längden "dränera" SPP på mer kapital än den nu föreslagna engångsskatten. Därför är han inte konsekvent när han nu så hårt bekämpar engångsskatten samtidigt som placeringsplikten upphävs.

För LO-kollektivets tilläggspension STP innebär skatten ingen förändring av pensionsnivåerna oavsett eventuella "störningar". Konstruktionen är en helt annan än SPP:s ITP-pensioner.

Det är svårt att tro på alla domedagsprofetior från engångsskattens be-lackare med alla dessa uppgifter i bakgrunden. Det är efter en genomgående granskning av olika förutsättningar, uttalanden och faktiska uppgifter som vänsterpartiet kommunisterna ger sin anslutning till den föreslagna engångsskatten. Vi anser dock att den behöver vidgas till att även gälla s. k. kontoavsättningar för pensioner i vissa företag.

Kontoavsättningar

Det finns, utöver de redan nämnda pensionsätten, ytterligare två alternativ som nyttjas. Det ena är att företag fonderar pensionsmedel för sina anställda i särskilda stiftelser, exempel KF, eller att de tar upp pensionsåtagandena som en skuld i företaget.

I det första fallet innebär den föreslagna engångsskatten att stiftelserna får betala skatten medan däremot inte de som gjort kontoavsättningar i företagen. Detta anser vi vara en klar brist och orättvisa.

Vi föreslår därför att även dessa kontoavsättningar skall falla inom ramen för engångsskatten på samma grund som de innefattas i realränteskattutredningens förslag. Vi förutsätter att utskottet utformar erforderlig lagtext.

Inför en realränteskatt

Trots att regeringen nu backat inför den massiva och i långa stycken mycket aggressiva och osakliga propagandan mot realränteskattförslaget och i stället föreslår en engångsskatt för försäkringsbolagen så framstår en realränteskatt som både rimlig och nödvändig.

Från vpk:s sida anser vi därför att ett förslag om realränteskatt bör läggas fram under 1987. En sådan kan efter viss kompletterande utredning baseras på ett i förhållande till den framlagda utredningen breddat skatteunderlag. Den bör också innehålla en lägsta nivå där beskattning kan ske, så att ett långsiktigt sparande kan ske utifrån fast reglerade förhållanden.

Från regeringens sida har hävdats att man inte vill lägga fram ett förslag om realränteskatt därför att inkomsterna blir osäkra i samma mån som skatteunderlaget/realräntenivån varierar. Vi menar att även om inkomsterna varierar så kan genom dessa inkomster statens upplåningsbehov minskas undan för undan och de räntevinster som då erhålls kan användas för att finansiera viktiga reformer. Så skulle t. ex. undan för undan matpriserna kunna sänkas genom att momssatsen på livsmedel sänktes i samma mån som uteblivna ränteutgifter ger finansiellt utrymme. Som nu är fallet kan man bara vara säker på en enda sak; så länge realränteskatten inte införs blir det inga sådana inkomster alls. Detta är helt otillfredsställande mot bakgrund av de hårda budgetmanglingar som alla samhällsområden utsätts för.

En realränteskatt är fördelningspolitiskt starkt motiverad, och regeringen bör lägga förslag om införande av sådan skatt. Det är meningslöst att försöka tillfredsställa kapitalstarka intressenter och de borgerliga partierna genom att backa från berättigade förslag. Högerkrafterna kommer aldrig att låta sig nöjas, så länge fördelningspolitiska förslag berör deras förmögenheter. En rättvis fördelningspolitik går aldrig att genomföra i samråd med starka kapitalintressen. En realränteskatt skulle innebära en nödvändig likviditetsindragning för fördelningspolitiska åtgärder. En permanentning skulle medverka till nödvändiga åtgärder mot den finansiella sektorns improduktiva guldålder.

Hemställan

Med det anförda föreslås

1. att riksdagen beslutar att om sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av en realränteskatt för likviditetsindragningar,
2. att riksdagen beslutar om en engångsskatt som även innefattar kontoavsättningar för pensioner i företagen, i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen uttalar att placeringsplikten för livsförsäkringsbolagen icke upphävs.

Stockholm den 21 november 1986

Mot. 1986/87
Sk139

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Tommy Franzén (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)

Hans Petersson (vpk)
i Hallstahammar

